

MEG KELL ŐRIZNÜNK A BUDAI VÁR ROMANTIKÁJÁT.

Külföldet járó magyar ha elkerül a német Nürnbergbe, vagy Rothenburgba, vagy az olasz Flórencbe, Velencébe, — sok órai öreg utcákon való kóborlás után felsóhajt: „Hej, Istenem, há nekünk, magyaroknak, egy ilyen szép városunk volna!” Azután lesajnálja a magyar városokat, Budapestet, s arra az eredményre jut, hogy nálunk nincs semmi, s főként az ami van: nem jó. Pedig a hiba valójában ott van, hogy külföldön még éjjel is nyitott szemmel jár, otthon, a saját hazájában, pedig nappal se nyitja ki szemét olyan dolgok számára, melyeket pedig érdemes volna meg-megnézni egyszer. A legtöbb pesti ember nem ismeri a budai Vár apró szépségeit. S hogy mi van Sopronban, Eszterháznál, ezekben az ónémet városokkal is vetekedő gyönyörű helyeken, arról a leg-halványabb fogalma sincsen. Egyelőre maradjunk a budai Várnál. Tény az, hogy a török dúlás igen kevés műemlékünket hagyott meg abból a világgraszáló szépségből, amit Mátyás és Zsigmond palotáin minden külföldet is bejárt utazó is megcsodált. Hiszen csak el kell olvasni *Eolia Cselebi* török világutazó leírását a budai Várról s rövidesen tisztá képet tudunk alkotni magunknak arról, hogy mi volt itt a törökök előtt. Mi lehetett itt, ha a híres világutazó Cselebi ilyen szavakkal fohászodik neki munkájának: „A kastély pompájának leírására gyenge a tollam és gyenge a szám, holott pedig sok földet bejártam.” A török nagyvezér *nyolcezer* hatalmas kofferben szállította Stambulba a palota kincseit. A feljegyzések szerint még az ajtó- és ablakkereteket is elszállították. Egyébként a Mátyás király tróntermében talált hat nagy ezüst kandeláber még ma is fődísz

a stambuli Aja Sónia mecsetnek. A török író nyolc hatalmas templomot számlált össze a fallal bekerített Vár területén, míg ma mindössze két templom áll a Várban.

A törökök kilüszése után már csak romhalmaz maradt a Vár, míg Mária Terézia Hillebrandt (nem tévesztendő össze a híres bécsi Hildebrandttal) német barokképítésszel egy nagyszabásu palotát terveztet. A nagyszabásu tervnek azonban csak igen kis része került kivitelre. Mikor a hatvanhetes kiegyezés és koronázás alkalmával kicsinek bizonyult a budai palota az udvar számára, akkor Ferenc József rendeletére Hauszmann és Ybl Miklós tervezik meg a mai fenségesen szép olasz barokk-stíli épületet, mely ma is egyik főekesége a magyar fővárosnak.

Azonban míg a Vár déli lejtőjén, — ahol ma a palota áll — a legserényebb és a leglekiismertesebb munka folyt, addig a krisztinavárosi és a Széna-téri vároldalakon a legkiméletlenebbül pusztított az akkori városrendészet. Lebontotta a híres yzivárosi puskaportortornyot, a híres bécsi és fehérvári kapukat és ötemeletes rideg bérkaszárnnyákkal vetett véget a Vár festőiességének. A Bástya-kétányra oda tette a még ma is német felirással el látott „Platzmusik“-bódét és a gyönyörű Mátyás-templom környékét egy barokk-iskolával tette csuffá. A racionális bérház-szisztémát éppen ott próbálta ki, ahol semmi szükség nem volt rá. Szomorú látvány, ha az ember a Vérmező krisztinai részéről felnéz a Várba. Hatalmas, ormótlan bérkaszárnnyák szürke tűzfalai merednek a szepet kereső szemlélfőre. Szerencsére ma már nem szabad bérházat építeni a Várban, — sőt mint hírlík, a stílusrontó épületek is kisajátítás alá kerülnek. Klissé későn jöttek rá, hogy meg kell őrizni a budai Vár romantikáját és eredeti szépségét nem-

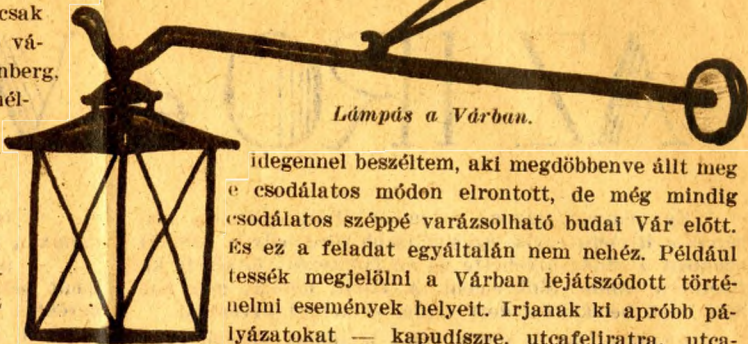

Falilámpa.

9. h39

P.H. mell. 1830. júl. 6.

zeti és idegenforgalmi szempontból egyaránt. Hiszen gondoljunk csak arra a sok millió pengőre, amely csak azért vándorol külföldre, hogy egy-egy helyesebb várospolitikával régi hangulatot megőrzött Nürnberg, Rothenburg vagy Würzburg ódon utcái között elmélkedhessen a nyugalmat szerető idegen. Pedig a németeket senki sem vádolhatja azzal, hogy konzervatívek az építészeti irányokban, de egyetlenegy modern házat sem engednek felépíteni e régi városrészekben. A telekspekuláció ottan hiába érvelt azzal, hogy nem rentábilis a mindössze kétemeletes ó-német házacskák, mert ott törvény az izlés és törvény a múlt megőrzése a szépség keretein belül. És a német város-esztétikát igazolta az idő. Olyan idegenforgalmat eredményeztek az ódon utcák, melyeknek jövedelme messze felülmulta a legvérmesebb bércaszárnya-jövedelmét is. Mert ha kórház kell, akkor azt tessék olyan helyen építeni, ahol nem árt. Egy város terjeszkedési lehetőségei határtalanok.

Lámpás a Várban.

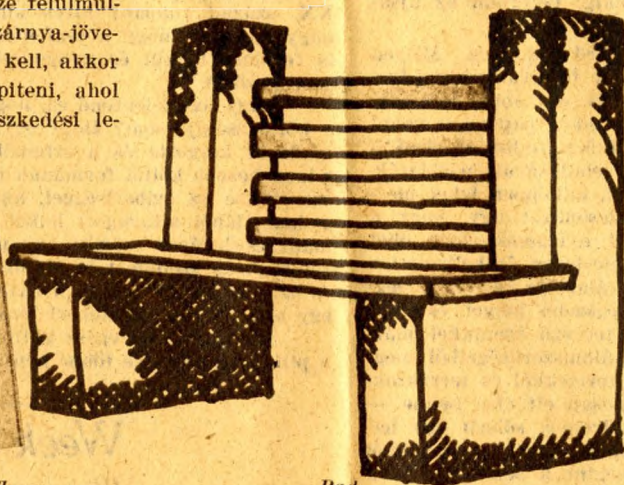
idegennel beszéltem, aki megdöbbenve állt meg a csodálatos módon elrontott, de még mindig csodálatos széppé varázsolható budai Vár előtt. És ez a feladat egyáltalán nem nehéz. Például tessék megjelölni a Várban lejátszódott történelmi események helyeit. Irjanak ki apróbb pályázatokat — kapudíszre, utcafeliratra, utcalámpásra stb-re — olyasmikre, aminőket a cikk keretén belül bemutatunk. Ne a sablón legyen az ur, hanem az

izlés. Hiszen hány fiatal építész van, aki örömmel, lelkesedéssel és bizonyára nem is túl nagy összegért rendelkezésre bocsátaná teljes tudását.

Igenis, tessék megmenteni a

Stilusos utcatábla.

Pad.

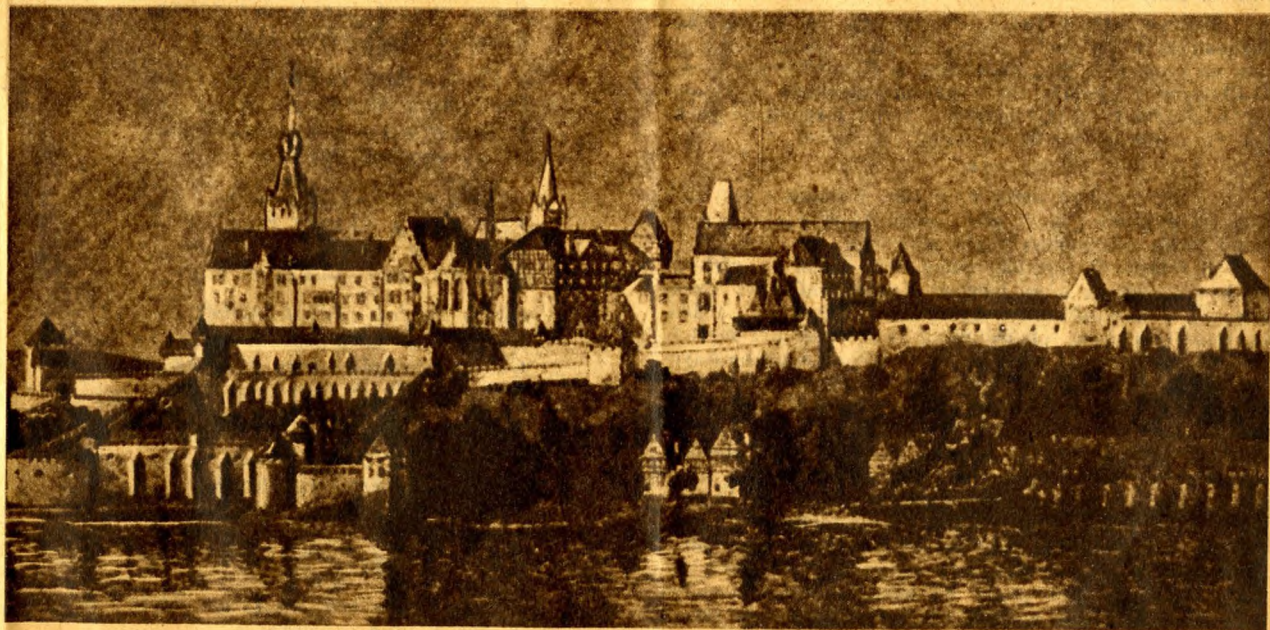
Utcafelirás.

Különösen Budapesté.

Nálunk, Magyarországon, az utóbbi időben másról sem lehet hallani, mint idegenforgalomról. És közben elfelejtik, hogy az utazó elsősorban eredetiséget keres. Még pedig szépet és izléseset. Már pedig nem egy

budai Vár romantikáját, hiszen jóformán már csak ez az egyetlen várunk maradt meg Nagy-Magyarországból. Azt a keveset pedig, amit meghagytak, tanuljuk meg becsülni és szeretni.

Fiala Ferenc.

A Budai Vár Mátyás király korában.